

Titel: Erindringer og bedre Underretning for dem, som have læst det nylig udkomne Skrift om Tobaks-Handelen; skreven i Eenfoldighed, af en, som ønsker, at baade Kongens og Landets Fordeel maatte fremmes.

Citation: "Erindringer og bedre Underretning for dem, som have læst det nylig udkomne Skrift om Tobaks-Handelen; skreven i Eenfoldighed, af en, som ønsker, at baade Kongens og Landets Fordeel maatte fremmes.", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 7*, L.N. Svare, [1771], s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_007-shoot-workid1_007_008.pdf (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 7

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Erindinger og bedre Underretning for dem, som have læst det nylig udkomne

Skrift

om

Tobaks-Handelen;

Skreven i Eenfoldighed,

af en, som ønsker, at baade

Kongens

og

Landets Fordeel

maatte fremmes.

Kiøbenhavn, trykt hos L. N. Svare, boende i Skindergaden, og er sammesteds til Kiøbs.

2

3

Tiderne ere vanskelige, og i sær nu i disse Vinter-Tider, enhver klager i Almindelighed, da Kulden tvinger alle, og somme have saa stærk Hede, at de deraf bekommer Kuller; hvoraf den Sygdom er kommen, veed jeg ikke; thi at Vinteren er kold og besværlig, det er naturligt; men hvorfra Heden, som er mod Naruren, er fremstegen, kan jeg ikke begribe, undtagen det kan være den forskrækkelige Skrivesyge, som er slaget sig til en Feber i Kroppen, og derved foraarsaget en stor Forstoppelse, hvoraf er generet en Hob Vestindiske og Siellandske Orme, hvilke Orme søger en særdeles Udflugt, og vil ud igiennem Hovedet; og da de skal denne trange Vey igiennem, blive de til saadanne Misfostere og Snoger, at man ikke i mange Seculi har seet Mage til slige Dyr, saa man kan sige: som Fædrene ere, saa ere Affødingen, eller efter det gamle Ordsprog: Art von Art. Et Beviis

4

herpaa af Sygdommens Virkning, har en af Patienterne indfundet sig i disse Sneefogs-Tider; da Heden kom i ham, gav han sig til at trave igiennem Snee, Vand og stormende Vinde fra et af Landets Kiøbsteder, og da Folk i Byen spurgte ham, hvor han vilde hen, gav han dem til Svar: Han vilde nu see at gjøre al Verdens Tobaks-Planteurer lykkelige eller ulykkelige. Det sidste Ord skal man mærke, for det andet vilde han flytte Vestindien til Kiøbenhavn, og Holland til Slagelse, for der tredie ville han recognocere Kongens Indtrader i Tobaks-Handelen, for det fjerde vilde han afskaffe alle Betientere derved, saasom han meente, alting expederte sig selv, dog tillader han en eneste, og da de sagde til ham: Min kiære Travere, I er fra Forstanden, og I maa være beladt med den nye Syge, see til I kan faae noget ind, der kan døde de Orme, som vil samles og fødes af Jer, svarede han: Jeg stader intet; thi jeg frygter for Gud, og jeg er nødt til at ære Kongen, faa og elsker jeg Fædernelandet og alle de der boe i, som eye Midler, hvortil jeg daglig tager min Tilflugt; det sidste var ikke saa galt betænkt. Nu opregner han sin Reyse-Tour, som skal være til Planteurernes Beste og Landets store Vel, som begyndes saaledes: Først, uden ringeste Fornærmelse giver sine Eyere den største Fordeel. Dette strækker sig til Krebsuset, hvor

5

han beder; for det andet, som med mindste Bekostning og Haszard kan anlegges, saa lager han sig en Sobken i Ringsted; for det tredie i almindelige Egne, som næsten kan drives af menige Mand, nu spiser han i Roeskilde; for det fjerde som kan holde Pengene i Landet, nu er han i Roeskilde Kroe; for det femte, som kan forskaffe Næringsveje og altsaa være de rette Grund-Aarsager til Folke-Formerelsen i Valbye. Nu forandrer han sin Mund til et Posthorn, kommer kiørende og blæsende langs ad Vester Broe, dertil en live Vocal-Musik, hvor Kudsken blæser i Hornet, og han synger selv, i hvilken Vise er sat disse Ord, saa lydende: At dette er Sandhed, tvivler vel ingen paa, og at Tobaks-Plantagier i Landet kunde netto være der Slags, det haver Erfarenhed noksom klarlig beviist i de Egne, hvor samme vare komne lidet udi Flor. Dog lad os paa det nøyeste og upartiskeste undersøge Sagen, nu er han inden Vester Port, og staaer af Vognen, strax begynder han paa sin Proposition til Planteurernes Lykke, hvor han siger paa Side 5: paa et Tønde Land, plantet med Tobak, kunde de fattige Plantende, da de frit maatte leve af deres Arbeyde, udbringe tredsindstyve Rixdaler i det ringeste, da de solgte deres Tobakker deels spunden og deels i Blade, ja mange Plantende bragte det Land videre, de spandt selv deres Tobak og solgte den

6

for otte Skilling, hvorved de udbragte 100 Rigsdaler af de paa et Tønde Land avlede Tobakker; nu nægtes ikke, at jo hertil udfodres større Bekostninger, end til almindelig Agerdyrkning, men samme kan dog bestrides med 16 Rigsdaler paa et Tønde Land, altsaa have de første frit udi Behold 44 Rdlr. og de sidste 84 Rdlr.; thi de tørre Blades Anfugtning og deraf flydende Overvægt, samt de indkiøbte Virgini-Stilke lette Indkiøbet, 9 Mk. pr. 100 Pd. kunde fuldkommen erstatte Umagen med Spinding; saa vidt min gode Traverses egne Ord. Men hvorledes han kommer til denne Regning, kan jeg aldeles ikke blive klog paa, uden for saa vidt, at jeg troer han fantaserer, 60 Rdlrs. Indtrader paa et Tønde Land i det ringeste da de plantede frit; her vil jeg spørge: Naar plantede de frit, var det for ti Aar siden eller har det været efter Tiden, i mine Tanker har det ikke været i de første 16 a 20 Aar, Planteurerne have plantet frit, derimod er det bekiendt, en Planteur i Administrations-Tiden haver havt mere Frihed med sin Plantering, dersom han ikke forhen var bleven udsued af Landets Kiøbmænd, og maaskee min gode Travers er en af dem selv. I erindrer Jer vel meget got, siden I er Sagen saa vel bekiendt, hvorledes det er tilgaaet med Kiøbmændene og Planteurerne i Landet forhen, da de plantede for halvt, men, desvær-

7

re! I snød Planteuren for alt, hvorledes gik der til, tilbød I ikke Planteuren at plante til halvt, hvad gav I ham at plante i? En skiden og overbegroed Ager, som I vilde have rensat, paa det I et andet Aar kunde saa mere Korn af samme Ager, hvorved I paa en intrikat Maade søgte Eders egen Fordeel, men hvad faaer Planteuren, uden at see ham indbragt i et Slaverie og Armod, hvorledes gik det til, maatte ikke Planteuren anlegge Misbenke for at gjøre en Begyndelse til Plantager, at han kunde see og faae lidet til Ophold for sig, sin Kone og fattige Børn, at de ikke reent skulde krepere, han kom saa vidt, han fik sine Jorde pløvede, han satte sine Planter med stor Kummer og Fortredelighed; thi mange tusende gik ud af dem, deels ved Nattekulde og deels ved tørre Veyrliger, altsaa maatte han arbeyde paa nye igjen med stor Kummer og Hjertesorg, nu faldt hans Planter i at groe, nu behøvede de at hyppes, som er det første, tænk mig nu til, min kiære Traver, hvor mange Mennesker behøvedes ikke til at hyppe 3 a 4 Tønder Lands Jord, saa mange Planter som derudi vare satte? har I nogen Tid selv lagt Haand paa det Arbeyd? det tvivler jeg om; hvis saa var, raisonerte I med bedre Fornuft; thi de blotte Jernhakker, som I taler om, kan ikke gjøre der allene, men de som skal derigere Jernhakkerne, finder Møysommeligheden, ikke

8

heller lader det sig saa let gjøre, som I siger, ved gamle Koner, Børn og Krøblinger; disse ere allermindest duelige dertil; thi til Tobaks-Plantningen behøves de vaerligste Omgjengelser. Nu skal vi til at giske, koppe, med videre, behøves her ikke Penge til Arbeydere, hvor faaer Planteuren dem, han maa til Kiøbmanden, som han planter til halvt med, hvor han maa suplicere og udbede sig hos Monsieur N. N. om nogle Penge til at fortsætte deres Plantager med, og deels til Klæde og Føde til sig, Kone og Børn, men hvad er Kiøbmandens Svar? Behøves alt Penge Niels? Det havde jeg ikke tænkt, du kan vel lade dig nøye med nogle faa Skillinger til at fortsætte Plantagen med for det første, Planteuren svarer: Jeg skulle dog have lidet til Klæder og Føde for mig og mine, vi kan dog ikke ligge saa nøgen og sulten i Marken i Regn og Slud, Kiøbmanden svarer: Du skal faae en Skieppe Erter, en Skieppe Gryn, en Otting Spegesild, et Lispund Flesk, en halv Tønde Rug og saa videre, du kan faae nogle Alen Vadmæl eller Hiemmegiort Tøy til Klæder, alt dette kan du tage ud i Boden hos min Karl Frans Hansen, og lade ham rigtig føre dig til Bogs, saa skal vi liqvitere, naar vi gjøre Regning med hverandre om vores Plantage. Planteuren gaaer hjem, siger til sin Kone, hun skal sette Porten pan Ilden, gaae hen til Monsieur

9

N. N. og hente Fødevahrene Hiem, Konen er glad, hun og hendes Børn faaer noget at æde, Glæden varer

ikke længe; thi de Penge til at fortsette Plantagen med, er snart medgaaet; nu behøves Plantagen at rygtes til Gavns, og nu behøves Bekostninger derpaa at anvendes, og tænk engang, saa mange 1000 Planter paa et saadant Stykke Land kan hver Plante udskyde paa 24 Timer, mindre og meer, over 50 Gisblade, hvilke alle skal afpilles, for ikke at tage Vexten fra de ordentlige Tobaksblade, dersom dette ikke skeer, bliver der ikke sund Tobak paa den hele Plantage, samt at bryde alle Blomster-Knoppe af, uden de som skal staae til Frøe, tænk nu til, hvilken Umage det er, og Planteuren kan ikke anvende de fornødne Bekostninger formedelst sin udsuende Medhielperes intrikate Tilbageholdelse, hvorfors Planteuren maa lade groe hvad groe kan; thi til Kiøbmanden at komme for tidt om Assistance, er han bange for, og frygter for at han skal blive ham for Eftertiden hadelig, hvorfors han lader det beroe, til han begynder at brekke, som kommer meget an paa at faae Tobak i gode Veyrliger, nu skal de til at lade denne Tobak ophænge, trekke paa Traad, nu har Planteuren ikke Rum nok i sit eget Huus, hvorfors han maa hen og laane Huus hos den som han har plantet til halvt med, hvor han kan faae det øvrige tørret, hvilke Huse ikke i mindste

10

Maade er apteret til Tobaks-Plantager, ret nu kommer Planteuren meer i Knibe; thi medens Tobakken stod paa Marken, vidste Kiøbmanden, at Planteuren aad ikke af den, men nu den er kommet i Huus, frygter han for, Planteuren skal gjøre sig noget deraf til Nytte; thi ligesom Kiøbmanden er i sig selv, saa tænker han og om Planteuren, hvorfors Kiøbmanden tager Nøgelen til sig, og Planteuren, hver Gang han skal rygte, maa hente den der, hvor han er saa lykkelig, og faaer en til Hielp, ikke for at hielp sig, men for at see, at Planteuren ikke gjør sig noget til Nytte. Nu kommer da endelig den elendige Tobak til sit Maal, nu skal den opveyes, den veyer saa og saa meget, altsaa bliver saa og saa meget min Part, Niels Planteur, og din Part ligesaa meget, vil du nu sælge mig din Part for Markets Pris, de sidste der har været i Kiøbenhavn og solgt, har faaet for 100 Pd. 3, 3 en halv og 4 Rdl., jeg vil være saa raisonabel og blive ved Middelveyen, siden du er en fattig Mand og give dig 3 en halv Rdl., og det mener jeg er Billigheds Grændser; thi betænk, skal du leye og fragte Vogn og Heste, og kiøre til Kiøbenhavn, og du saa kunde faae 4 Rdl., hvad havde du da til Profit, Planteuren klør sig bag Øret, smager paa denne Proposition, tænker, det er best at skille sig af med Manden i Mindelighed, hvorfors han svarer, ja det faaer

11

saa at være, hvorpaa Kiøbmanden tager sin Bog, siger til Planteuren: Kom, Niels, vi vil gjøre Regning strax, han slaaer op efter Alphabeth, han tæller op a, b, c, d, e, f, g, Niels bekommet den og den Dato saa mange Erter, saa mange Gryn, saa meget Flesk, saa megen Rug, saa meget i Penge, og saa meget i hiemmegiort Tøy eller Vadmel, Summa Summarum gjør saa meget, naa Niels, det har du jo bekommet, har det ikke sin Rigtighed, det skal nok ongefær gaae lige op, min gode Niels Planteur, dog vil jeg regne det videre over, lad mig see Nul imod Nul gaaer op, seer du Niels, ja Monsieur, jeg seer det, jeg seer det, jeg havde dog tænkt jeg skulle faaet nogle Skillinger, nu har jeg intet at leve af den hele Vinter, ja giv dig kuns tilfreds, Niels, vil du være en ærlig Mand mod mig, som jeg et mod dig, saa skal jeg nok hielp dig til rette, saa længe du kan gjøre noget, nu veed du, jeg har denne Tobak liggende, den vil jeg lade dig spinde i Vinter, om du vil være noget billig med at arbeyde den ud, jeg haver en Hob Virgini-Stilke, dem vil jeg have anbragt dertil, og saa kan du spinde halv Stilke og halv Blade, du veed nok det er daarlig Tobak, men Stilkene gjør den god, de svirre i Bondens Pibe, som Ild i et Straae-Tag, hvorledes Stilkene ere indkomne her i Byen, Niels, maa du hol-

12

de din Mund i om, du er saa gammel en Mand her i Byen, og jeg formoder, du har de Tanker, at du som en ærlig Mand tier paa dette Sted; thi det er dig ganske godt bekiendt, at Virgin-Stilke kan ikke faaes i Dannemark for 9 Mark Hundrede Pund, uden at besvige Kongen sine Indtrader, derfor hvad du gjør, saa vær taus, om du vil have Brødet hos mig, jeg seer kun derhen, at der skal een komme fremtravendes om en 10 à 12 Aar, og bevise Plantagiernes store Indtrader, Nytte og Gavn for Landets Vel, hvilket jeg, som en Mand, der i min Ungdom lidet haver studeret, lærte dog saa meget, at jeg fik en Green af en prophetist Geist, og kunde nogenledes see forud efterkommende Ting, især i den Artikel om vor Tobaks-Verden, hvad der i Tiden vilde blive skrevet og talt. Nu har endelig den store Orator og Skribent indfundet sig, og siger, Landets Planteurer kunde udbringe sin Plantage af et Tønde Land til 8 Sk. Pundet, som udgiorde den Summa af samme Tønde Land 100 Rixdaler, og de som solgte det i Blade, havde 44 Rixdaler paa et Tønde Land. Nu skal jeg vise dig, Niels, at min Spaadøm er opfyldt, nu skal du see Regningen, Niels, nu tager du 1000 Pund af mine Blade, som du selv veed har kostet 3 1/2 Rixdaler, og 1000 Pd. af de omtalte Virgini-Stilke, som du veed, (unter uns gesagt,) har kostet 9 Mk. 100 Pd,

13

hvilke 2000 Hd. glør 50 Rixdaler, saa giver jeg dig i Spinde-Løn for ermeldte Tobak 10 Rixdaler, kan du ikke faa nok leve, Niels, i Vinter, hvilket alt beløber sig til 60 Rixdaler, der kan sælges igien for 8 Sk. Pundet, saa profiterer jeg dog langt mere end den store Skribent Velmeent haver sagt, men jeg kan ikke regne ham det sag til Onde, siden han siger selv, at han maa ligesom krave i Mørke, seer ogsaa han manqverer Vid og Indsigt, hvilke jeg ikke heller vil tilregne ham, saasom jeg merker, den gode Mand vi! tie med mit Perfas &

Nefas, dette fvirstaaer du intet, Niels, hvad det vil sige, nei Monsieur, der har jeg aldrig hørt for, det er og lige meget, Niels; thi du kan ikke leve af Latin. Men nu stal jeg dog sige dig, hvor stor Summa jeg kan udbringe af denne Tobak: den beløber sig til 166 Rdlr. 4M., alksaa 66 Rdlr. 4 Mk. mere, end Skribenten har sagt, saa det er kun lider, han har løyer, Niels, han siger, han frygter Gud, mm han lyver noget grovere, naar man lcrser noget bedre hen i hans Piece, men der hindrer inter, Niels; thi der er alle Løgneres og Skalkes Maade, at beraabesig paa et GudfrygtighedS Skin, for at komme Folk nær i Bedragerier, det har du jo hørt, Niels, i Kirken i Søndags, ar Præsten sagde: ja det er sandt, Monsieur Kiøbmand. Havde han ikke været saa snue en Mand, troer jeg ikke han havde sar i saa-

14

dan god Stand her paa Stedet; thi han er jo som vor Herremand, ja, ja, Niels, du siger noget, jeg seer heller at tage en anden ved Næsen, end en anden skal tage mig ved Næsen, og saaledes maa man staae sig igiennem i de smaae Kiøbstæder, Piantiuren sukker og gaaer

hiem.

Nu kommer Niels og skal spinde Tobak, han laver Godser til, som forhen er sagt, Kiøbmanden ordinerer hvordan der skal apteres, saa siger han, det stal spindes i 3/4 Pd. Ruller; thi fuld Pund maa de ikke være, fordi han er uvis paa, om Bonden vil give ham 8Sk. for Pundet, og Afgang i hans første giorte Regning maler han ikke, aitsaa maa han bedrage Bonden paa denne Maade.

Niels siger ved sig selv, det er dog en Fandens Profil, den Man vil have, Bladene haver kostet saa meget, Stilkene saa meget, den piinagrige og blodsuende Arbeids-Løn saa meget, nu stal det gøres i Tre Fjerdings Ruller, alt for at bedrage Bonden og berige sig selv, Planteuren tænker: Kommer der nogen i Helvede, bliver det vist denne Mand, Niels spørger atter igien: Om der er hans Alvor, han vil have der spunden i Tre Fjering Punds Ruller? Kiøbmanden svarer ja, du maa spinde der efter Lybsk Maneer, og du maa sause og anfugte

15

Det saaledes, at der kan blive endnu et skikkeligt Overskud; thi det er Profiten, man lever af, og nu efterdags maa du inter bryde mit negotierende Hoved mere med dine Spørsmåale, Niels kan dog ikke tie, han siger: Kiete Kiøbmand, ved denne Anfugtning, som tilsidst er anlagt, kan jeg forsikre dem til, at deres Tobak og Hoved - Principium vil mugne og raadne bort, Kiøbmanden leer, siger til Niels- Du Fjender mig intet rer, du forstod jo ikke de Par Latinske Ord jeg talte forleden om, erindrer du dig ikke min prophetiske Geist, at jeg kan forudsige tilkommende Tider som vil indfalde, hvor jeg vil faae min raadne Tobak betalt saavel som den gode, og jeg skal og sige dig det, naar det vil falde ind; thi det Aars Luftsyn sværmer alt i min Hierne, og vil uden Tvivl skee i Aaret 1761; thi da vil de begynde ak forvandle mine Cgennyttigheder, som jeg i saa mange Aar har praktiseret, da bliver der for Kongelig Regning oprettet et Magazin, hvor jeg og alle mine Collega skal aflevere alt det, der kaldes Tobak, hvad enten ver er sundt, mugent eller raadent, altsaa hindrer det intet, at mine Tobakker ere fordervede; thi jeg faaer dem dog betalt, ja jeg kan sige dig mere, Niels, hvordan disse Tobakker vil trakteres til sidst, de bliver alle sanket til Hoved-Magazinet i Kiøbenhavn, og der vil blive en temmelig Mængde, ongefær en 60002. å 82000 Pund, der bliver de alle cas-

16

seerte, men det er mig lige meget; thi jeg har faaet min Betaling derfor, og siden Vedkommende ikke vilde tillade mig at narre Folk med slige bedervede Vare, saa fortryder jeg slet intet paa, at de blev brændt ude paa Amager. Nu kan du see, Niels, at jeg er en lærd Mand og har gaaer i den sorte Skole, begriber du det ikke af andet, saa tænk paa mine Par Latinske Ord, hvilke du ikke forstaaer, men du kan dog slutte Dig til, som Planteur, hvor meget min Forstand gaaer over din. Nu træffer da Tiden ind, Kiøbmandens Spaadom bliver opfyldt rigtig, som han har sagt, ja meget rigtigere, end den flygtige Pater skriver, nu er Det alt gaaet for sig, Kiøbmanden er nu befriet for at udsue Bonden og Planteuren i den Artikel, nu har han længe ligget og luret, og hviilt sig i Vinterens Tider, nu kryber han ud af sine Huller til Foraaret, han gaaer ud paa Gaden for at forslaae sine melankoliske Tanker, røgende en Pibe Tobak, hvilken Røg staaer ham strax i Næsen og inficerer ham med en Tobaks-Feber, til al fortred møder Niels Planteur ham, han spørger ham derpaa: Hvor lever du, Niels, hvad faaer du for din Plantage? Niels svarer: Kongen giver mig Fire Rixdaler for 100 Pund, kan du være tient med det, Niels? ja hvorfor, Monsieur, kan jeg ikke være tient dermed? Kunde jeg være nem med eders 3 1/2 Rdlr., saa er jeg jo bedre tient med her paa

17

Stedet at faae 4, ja det er altsammen godt nok, Niels, men der gik en stor Artikel bort af min Cirkel ved den Lejlighed, og jeg haaber at see en Slags Lejlighed at faae det i sin gamle Orden igien; farvel, Niels, her er en Mand, jeg skal tale med. God Dag, min kiere Broder Travius, hvor har du været saa længe, jeg har ikke seet dig? det skal jeg, sige dig, kiere Ven, du har jo hørt at mumle om en Piece, som er udkommen om Tobaks-Plantagier og Spinderier, ja hvad den, hvad den, den har jeg skreven og recommenderet til Høyerer Eftertanke, at den maa komme for Lyset; thi enhver sand Patriot, som jeg er, ønsker den til Lykke, at den

kunde forbigaae alle Snarer og finde frie Adgang til Thronen, og at den ikke maa falde i mange Fornuftiges Hænder, som skulle omstøde mit Anlæg, Hvorfor det, min kiere Traver? er det ikke alt sandt, som du har skreven? nei! ikke alt, min kiere Ven, det meste er Løgn, (unter uns gesagt,) dog skal jeg læse alle mine Grundregler, som jeg har brugt:

Først siger jeg, at en fattig Planteur kan profitere paa et Tønde Land 44 Rdlr. i Fortjeneste, det kan passere for Sandhed, derimod tier jeg stille med, at naar han planter til halvt med Eder som Kiøbmand, har han kun 22 Rdlr., og dog selv maa forrette alt Arbeidet.

18

For det andet siger jeg, at naar han spinder den Tobak, kan han naae 8 Sk. for Pundet, og fortiener saa 100 Rixdaler, men tier med, at Planteuren har spundet for Kiøbmanden af samme Tobak, som han har plantet til halvt, hvor Planteuren da ikke har fortient meer end 30 Rdlr. i alt; hvori den meste Profit bestaaer, haver jeg og viist, som bestaaer fornemmelig i Virgin-Stilke, deri har jeg skammelig forløbet mig; thi enhver seer deraf, at de ere indpractiseerte, og at deraf ei er betalt Told eller Consumption; men saasom jeg har taget mig den Caracteer til, at jeg frygter Gud, ærer Kongen, elsker Fædernelandet, troer jeg ikke, nogen skulle tilregne mig det til Onde, siden jeg selv beraaber mig paa at være saa ærlig en Mand.

For det Tredie har jeg paa en meget philosophisk og grundig Maade forestilt, at vort eget Lands indavlede Tobakker, naar de bliver gamle, kan være lige saa gode i Bonitet, som Hollandske og Engelske Blade, saa at man kan spinde lige saa god Tobak af dem, som den Tobak de sælger paa Magaziner for 16 2/3 Skilling Pundet, dette er en af de løgnagtigste Artikler, jeg har kundet paahitte, og jeg er bange, at de gode Tobakspindere skal faae mig engang i Knibe, og til at slaae mig selv paa Munden og blive en Løgnere, som jeg meget vel veed jeg er,

19

jeg veed ikke heller, hvor mine Tanker vare henne, da jeg skrev dette; men det har den ulykkelige Philopatreas Junior Skyld i; thi jeg sad just den Tid og læste i en udkommen Piece, skreven over Philopatreas Junior, hvor hans Skilderie var afbildet som et Svine Hoved, hvilket Blad havde den Kraft, at jeg blev til det samme paa Stedet.

For det Fierde havde jeg skrevet: Vi manqverer Giødning, formedelst Qvægsygen, og at Landet derfor ligger ufrugtbart, hvorføre jeg har proponeret, at i disse ufrugtbare Agre kunde plantes Tobak, og det uden Giødning, i 9 samfulde Aar efter hverandre, som jeg meget vel veed er en aabenbar Løgn; thi enhver veed vel, at til Tobak, saavel som Korn, behøves Giødning og Pleye for Jorden, derimod haver jeg dog talt lidet sandt: thi jeg siger, efter at Tobak er plantet i en Ager, voxer Aaret efter bedre Korn, men hvad skal man sige om en Skribent, som vil præfereres især, jeg maa skrive Løgn og Sandt om det skal kunde staae til at troes.

For det Femte skriver jeg, hvorledes Bonden kiøbte sin Tobak for Administrations-Tiden hos Kiøbmanden i Landet, og jeg raaber høit og siger: den Tid fik Almuen bedre Tobak for

5 til 6 a 8 Skilling Pundet, end nu, de maa

20

give 11 a 16 Skilling Pundet, og endog ofte maa nøyes med mugen Tobak; men jeg tier med, at den slette og mugne Tobak var den, som blev solgt for Administrations-Tiden i Landet, som var spunden af Giske- og Send-Bladene, som de kiøbte af Planteuren for en Skilling Pundet, dertil kom de og indpractiseerte Virgini-Stilke, hvilke vel kunde lade sig sælge til 5, 6 a 8 Skilling, desuden Rullerne dog ikke mere end 3/4 Pund, men jeg tier med, at Magazinet sælger et Pund bedre Tobak end den omtalte, i sin fulde Vægt for 5 a 6 til 9 Skilling Pundet, jeg tier og med de mange 1000de Pund, som vi Kiøbmænd her i Landet har indpractiseert af Lybsk og Norsk Spind, samt Leverpolds Carduser, hvilket vi alt kunde sælge for gode Priser, og præjudicere Planteuren og Tobakspinderne i høyeste Grad.

For det Siette viser jeg, at i Kiøbstæderne i endeel Aar i nogle langt fra Kiøbenhavn beliggende Egne, som enhver kan vel slutte sig til maa være Slagelse eller Nyekiøbing i Aasherred, hvor de fleste Planteurer har drevet denne omtalte Plantage, jeg siger derhos, at de alle vare fattige Borgere, og meest levede af Plantager; men jeg tier dermed, at det var just disse Folk, en a to Kiøbmænd eller flere laae og aagrede med, og havde dem alle i deres Spekhøkker-Protocol om Sommeren, og om Vin-

21

teren maatte de sulte; thi de laae paa deres Jorder, for at plante og rense deres Agre, ligesom Vestindiske Negre eller Slaver; thi selv eyedede de ikke Jorder, og de vare et sammenløben Folk, som kom sammen i stor Fattigdom, og ventelig aldrig reiste sig, hvorføre de altid vare Kiøbmandens Slaver.

Jeg har for det Syvende og skrevet, at Bønderne plantede Tobak, hvilket giver en stor Glands i disse oplyste Tider; men jeg har intet talt om, at Bonden fik ingen Nytte af Tobakken, saasom han ikke forstod Tobaks-Plantering, og maatte kaste det paa sin Mødding, hvorved han gjorde den unyttig; hvorfor der blev forbuden ikke at plante Tobak, uden i rette Kiøbstæd-Jorder og af gode Planteurer, at ikke nogen Smue-Handel eller Jords Misbrug skulle skeep.

Jeg siger for det Ottende, at Tobaks-Plantager kan være et Middel til i den Handel, at holde store Capitaler i Landet, hvilket falder enhver let i Øinene; thi jo flere Tobakker i Landet blev avlet, jo mindre behøves de Fremmedes Tobakkers Indførsel, og da, som forhen, er løyet, vores Tobakker saaledes ved Ælde kan i Bonitet forbedres, at de omsider kan blive lige saa gode som Hollandsk Gods, hvilket ved mange forhen gjorde Forsøg er ble-

22

ven overbeviist om, saa skiønnes jo deraf klarligen af dem, som ikke forstaaer bedre, at der kunde blive anseelige Capitaler i Landet, som nu udi denne store Landets betydelige Handelsgreen udgaaer, da Tobaks-Handelen i Landet virkelig er langt større, end de fleste maaskee tænker, her bruger jeg atter, min kiere Kiøbmand, et stort Kunstgreb til at vælte den store Maskine, hvor enhver Landsbye-Kiøbmand kan komme til sine forrige Snitter, helst de som har en poleert Tænkemaade; her undseer jeg mig ikke atter igien at lyve, hvorfor jeg ikke taler om hvad Sort Hollandsk Tobak der kunde sættes i Paralet med vore Siellandske Blade, hvorfor jeg med et vil bilde Publicum ind, at Holland er i Nyekiøbing, og Virginien er i Slagelse; og at holde Capitalerne i Landet, er noget betydeligt, seer man deraf, da det var drevet til den højeste Spidse med vores faa reele og mange qvاكلende Planteurer, har beløbet sig i alt til 10 a 12 eller 16 Rixdalers Indeholdelse, jeg har og taugt til dette, at det kunde ikke blive til mere, siden Kiøbmanden practifeerte sine spundne Tobakker fra Lybek, og sine Blade-Tobakker fra Pommern, hvilket nok er vitterligt; men jeg haaber endeel ere døde, og jeg mener, enhver som er skyldig i dette, tier med mig; thi jeg lyver for deres Bestes Skyld.

For det Niende har jeg skrevet et godt Anlæg til Folke-Formerelsen, som skal genereres

23

af Tobaks-Plantagerne, disse, siger jeg, ere de rene Grunde for Folke-Formerelsen, dette at være Sandhed, kan de Egne best bevidne, hvorudi Tobaks-Plantagerne var kommet i nogen almindelig Brug; thi naar en Pige eller Karl havde udi nogle Aar tient hos en Planteur, strax giftede saadanne unge Mennesker sig, fik sig nogle Stykker Jord i Førstningen til Leye, at plante Tobak udi, og havde saa strax deres Leve-Brød, men jeg taler ikke om, at det var et bedrøveligt Leve-Brød og ugrundede Aarsager til Folke-Formerelsen; thi de satte Planteuren Stolen for Døren, sagde, de gav ham Døden og Dievelen, løbe hen i deres Brunst og avlede et Barn eller to, hvormed de siden maatte gaae og tigge, og da deres Nærings-Veye vare saa kummerlige, holdt de op at avle Børn af sig selv, og de Avlede bleve opfødde i Kummer og Elendighed, hvorfor de ikke kunde faae menneskelig Education, altsaa bleve til Slaver og hendøde deri.

For det Tiende anfører jeg, at gamle udlevede Folk, vanføre og især umyndige Børn, kunde fortiene Brødet ved at plante, og naar en Planteur havde 10 Tønde Land, kunde han uddele til disse elendige Mennesker i Arbeidsløn aarlig 150 Rixdaler, her har jeg og forfattet i alle Planteurers Øine en stor Løgn; thi enhver Planteur seer vel, at han ikke kan komme

24

ud med fin Arbeidsløn til udlevede gamle Folk, vanføre og især umyndige Børn paa 10 Tønders Land, uden det maatte koste ham over 600 Rixdaler, og dog ikke faae Tobak paa sine 10 Tønder Land for 10 Daler ved slige Folkes Arbeide, jeg seer meget vel, at jeg har forseet mig heri; thi jeg har forhen nævner, at det var Piger og unge Karle, som var tienlige til dette Arbeide; men hvad vil det sige jeg lyver, siger nogen, jeg er en Løgner, saa siger mine Tilhengere dog jeg har talt sandt, jeg veed vel selv, naar jeg vil tale Sandhed, og Plantningen skal forrettes som den bør, er det et af de stærkeste Arbeider og Slaverier, dog vil jeg bekræfte dette, af det samtlige anførte er det jo aabenbart, at Tobaks-Plantager skaffer Nærings-Veye, ei allene for de Plantende selv, men endog for saa mange andre, som nødvendig i Plantagerne skal bruges, og ellers maatte crepere eller betle, da de, som sagt, ved andre Arbeidere intet kunde udrette, det gjelder ikkuns paa at opfinde lovlige Nærings-Veye i Landet, saa er man altid vis nok paa Folke-Formerelsen. O hvad har jeg nu gjort? atter løyet, atter forseet mig, atter talt om Folke-Formerelsen, jeg skal reent forsvære at læse Philopatreas Junior; thi disse Blade og dets Fostere render mig om i Hovedet, som en Kat med Brillen paa, jeg har talt om Folke-Formerelsen, som skulle skeep ved gamle udlevede Folk, ved Betlere og ved umyn-

25

dige Børn, det seer jeg meget vel, at jeg har taget Feil i, og det er at sætte et Kalve-Hoved i Liighed med et Svine-Hoved.

Atter har jeg skrevet for det Ellevte, min gode Kiøbmand, hvor nødig og for Landet høist nyttig, Tobaks-

Plantagerne har været anseet i forrige Tider, sees af de herlige Privilegier, de første fremmede Reformeerte Planteurer bleve benaadede med, ja endog, da Erfarenhed i mange Aar tydelig havde viist Tobaks-Plantagernes store Nytte for Landet, blev ved Forordningen af 14 Augusti 1741 befalet, at Fierde Parten af alle Kiøbstæd-Jorder skulle bruges; seer I, min gode Ven, hvad Umage jeg gjør mig, for at komme i Frederitz, og beraabe mig paa de Reformeerte Planteurers Friheder, samt at citere dertil en Forordning, dette er atter noget stort i min Journal; thi jeg tier med, hvorledes disse Reformeerte ere bragte til Armod ved Kiøbmandens Plantning til halvt og Spekhøkker-Handel, samt de efterfølgende Fuskerier i Plantningen, hvorved de ere en Tid efter anden fordybet i mere og mere Armod, saa at gode Planteurer maatte nedsette deres gode indavlede Plantager for Fuskeriers Skyld. Og da disse Fuskere solgte deres Blade, som vare avlede i Frederitz, hvilken er dog en god Egn at plante Tobak i, for 2 1/2, 3, 3 1/2, 4 Rdlr. pr. 100 Pund her i Kiøbenhavn, hvorfor kan fo-

26

revises Regninger og Qviteringer, hvad skulde da de ordentlige Planteurer faae? de maatte vel følge efter, om de vilde af med deres Blade; thi de kunde vente, der kunde komme et Par Ladninger Tobaks-Blade fra Pommern, saa maatte jo deres blive liggende, og de kunde jo ikke æde Tobak, altsaa maatte de sælge for hvad de kunde faae, og følge andre Fuskere efter. Saaledes gik det til i Frederitz, og saaledes gik det med de Franske Planteurer i Siælland. Hvad nyttede da de milde Kongelige Anstalter, samt Forordningen, som siger: Fierde-Parten af Kiøbstæd-Jorder skulde anlægges til Tobaks-Plantager; men de Reformeerte, som her satte sig ned i Siælland, saae deres Skiebne strax ved de indpractiseerte Pommerske Blade, samt Lybske spundne Tobakker, at de vilde ikke stige op til Rigdom, men dybt ned i Armod; thi de have seet det for deres Øine, da de attrapeerte engang i Slagelse Bye To belæssede Vogne med Lybske Tobakker, hvilke de ville anholde, saasom de ansaae det for Contraband og præjudiceerligt i deres Nærings-Vei; og Karlene, som kiørte Vognene, vare stærke Kæmper, som ventelig dertil vare udvalgte, pryglede Planteurerne af, og da de søgte Assistance hos Borgemesteren, blev den ude, og Vognene kiørte deres Vei, ventelig landede i en anden Kiøbstæd. Dette haver jeg kun sagt, for at lade dem vide, min gode Ven, hvad jeg veed derom; thi vi

27

taler under Fire Øyen, og hvad To taler om, kommer ikke den tredie Mand ved; man kan ikke altid blive ved Sandhed, thi det vilde give alt for oplyste Tider.

For det Tolvte har jeg atter gjort mig Umage for at citere en Forordning af 31 December 1760, den 6 Artikel, hvor der befales, eller efter tvende Mænds Taxation paa hver Side, skal General-Directeuren kiøbe de Plantendes Tobak, eller og skulle de Plantende uden Riget debitere deres Blade: denne Frihed at debitere Tobakken udenrigs, kan vel paa det høyeste Sted være smykket og forebragt at sige meget, men sagde i sig selv slet intet; thi da var alle Tider fremmed Indførsel, men aldrig Udførsel af Landets Tobakker skeet i Landet. Jeg vil ønske, min kiere Kiøbmand, at min Piece aldrig var kommen til Trykken; thi jeg seer bag efter, jeg har løbet gal, jeg beraaber mig paa en Forordning og Artikel, som just er det Remarcableste i Billigheds Grændser, som er: Det skal sælges efter Markets Pris, eller efter tvende Mænds Taxation paa hver Side, hvilket er jo dog saa retfærdig et Anlæg, der kunde forlanges, man veed tilforn var Markets-Pris for Sendeblade 1 a 2 Skilling, for Tobaks-Blade saa kaldet, 3 a 4 Sk., ja undertiden noget meer, naar de kiørte til Kiøbenhavn dermed, hvor de Maatte depencere Heste,

28

Reise og Vogn, da de ikke havde meget for det; naar de kom hiem igien, men i Administrations-Tiden haver Planteuren havt 4 Rixdaler for 100 Pund, og i de sidste Aaringer veed jeg meget vel, dem er lagt et Par Mark mere til, for at annimere dem til at plante gode Tobakker, denne Betaling have de faaet hvor de boe, uden at leye Heste og Vogne, og reise andensteds hen at sælge det, altsaa kan jeg ikke nægte, de have havt mere Fordeel i disse 10 sidste Aar end forhen; men at jeg siger, at der er aldrig skeet Udførsel af Landets Tobakker, men alle Tider Indførsel, deri begaaer jeg en stor Feil, og ønskede aldrig at have skrevet; thi just deri statuerer jeg selv, at de indpractiseerte Tobakker have sat Planteurer og Tobakspindere i den største Armod og Elendighed, og at der er aldrig skeet Udførsel af Landets Plantager, lyver jeg ogsaa i; thi der er solgt mange 1000 Pund i disse Tider til fremmede Stæder, baade til Norge, Lybek og Holsteen. I Fior solgte to Planteurer deres indavlede Tobak til Norge, og Borgemesteren der i Byen modtog den til Forsendelse, den ene Planteur fik vel ingen Penge derfor, men hvad da, han betalte sin Bye-Skat, og derved blev ikke meget riig, han var vandt til at være en fattig Mand, altsaa maatte han forblive det.

For det Trettende har jeg antegnet, at jeg har havt Bekiendtskab i en Egn i 2 a 3 Aar,

29

hvor der har været adskillige Plantager, og Planteurerne blev lovet Forskud, men blev atter ophævet igien, siden Vedkommende vare faste i Sadelen, og Bygningen var paa behørige Steder udziret med forgyldte Pillere, Oplagshaveren, som ventelig var en Kiøbmand i Byen, vilde cavere for Planteurerne, men maatte

dog ikke gjøre dem en halv Skillings Forskud, paa det de Plantende skulle om Sommeren fattes Penge, og altsaa ikke udføre sin Plantage som i forrige Tider, da han havde Forskud af de Handlende, og de Handlende igien kunde tage Tobakken i Betaling. At dette Forskud er ophævet, kan jeg ikke nægte gaaer mig jo haardt til Hiertet; thi ved mit Bekiendtskab i disse 2 a 3 Aar, hvor jeg ved visse Tider kunde leve vel, finder jeg dog en Skortning, saasom en Hob af mine Venners Indtrader er borttagen, og jeg derved mangler, hvorfore jeg er nødt til at bruge skoptiske Talemaader, og derfor bruger jeg disse Ord, siden Vedkommende nu var fast i Sadelen, og Bygningen paa behørigte Steder med forgyldte Piller udziret, hvilke Ord kan vel og passe i disse Tider paa Guds frygt, Oplagshaveren, skiønt han caverede, maatte dog ikke gjøre den en halv Skillings Forskud, dette var et stort Skaar for Oplagshaveren, som var en Kiøbmand sammesteds; thi alle, som plantede, vare forbundne til ham, som forhen, at tage til Forskud Ærter, Gryn, Flesk, Rug

30

og det til dyreste Priser, i Steden for Forskud af Penge, og for at faae dette rigtig betalt, trak han der af ved deres indavlede Tobakkers Leverance: kunde man da ikke blive ophidset ved saadan Behandling, at saadanne Indtrader bleve ophæved for en, som ikke var af liden Betydning; thi de kunde ganske vist være en Snees Familier, som kunde trænge til saadant Forskud, og Kiøbmanden derved med sin Familie leve allene deraf, og Skade tog han og derved; thi hans Smør stod og randt hen om Sommeren, og hans Flest svandt ind, ja hans hele Spekhøkker-Bov stod stille, efterdi han vilde ikke forstrække nogen med det mindste, siden hans Egennyttigheder ikke kunde finde Sted derved.

For det Fiortende siges der: Imidlertid laae Tobakkerne, som deres Velfærd, daglig og svandt. Jeg skulle vel ikke sagt det saa offentlig; thi der ere vel de, som vil observere, at den endnu ikke var tørred tilgavns, ja mange Steds i Mangel af beqvem Huusrum, maatte fiyttes fra et Sted til et andet. Dette skulle jeg taugt stille med; thi deraf kan sees, at Rosterne eller Husene er ikke apteret til Plantage. Da den nu i saa lang Tid laae og tørredes, blev den nødvendig skiør, saa at hvad ikke ved Indsvindingen blev tabt i Vægten, saa faldt den i Stykker, og hvad ei reent deraf blev spildt, blev da til Smaa-Gods

31

til 2 Rdlr. pr. 100 Pund, alt dette har jeg og forløbet mig i at anføre, og jeg veed ikke hvordan det er med mig; thi da jeg begyndte at skrive, var mine Tanker at ophielpe forfaldne Ting, men jeg er bleven til en, som ligner den falske Prophet Bileam, der reed paa det talende Æsel, som siger sig selv imod, og jeg kan jo ikke nægte, at jeg forhen haver sagt, at io ældre Tobakkerne blev, jo bedre blev de i Bonitet, ja de blev saaledes, at de kunde sættes i Valuta med Engelske og Hollandske Blade. Dette haver jeg jo her nægtet, naar jeg siger, at de blive spolerede paa en Tid fra Mikkelsdag og til efterkommende Pintsedag, hvorved jeg seer, jeg har skammelig forløbet mig, og gjort Plantagen udygtig og mig selv til en Løgnere.

For det Femtende vil jeg nu søge at besmykke mine Satzer paa en Maade, at jeg kan komme til at legge Plaster paa Øinene af seende Folk, og da begynder jeg saaledes: At dette er aabenbare bekiendte Sandheder og af saadan Behandling, flyder jo nødvendig Tobaks-Plantagernes Undergang til fast ubodelig Skade for Landet; thi foruden saa mange Familiers Ødelæggelse, som levede af at plante og spinde Tobak, og alle de Mennesker til andet Arbeide nyttige, som levede af dem igien, ved at arbeide i Plantagerne, saa taber jo derforuden den menige Mand noget utroelig derved, til saa høye

32

Priser at kiøbe Tobak af slet Bonitet. Nu maatte nogen maaskee indvende, at lige saa mange Tønder Guld, som Landet tabte, lige saa mange Tønder Guld vandt igien Kongens Casse, dette er noget af mine dybeste Tænke-Sprog ; thi ved det jeg raaber paa Planteurernes Undergang og Familiers Ødelæggelse, samt mange Tønder Gulds Tab for Landet, mener jeg, er nok til at omkaste et Tobaks-Magazin, som profiterer Kongen mange Tusinde Rixdaler aarlig, dog vil jeg ikke ønske, jeg skulle komme til at bevise, hvor mange Tønder Guld Landet mister, at vise hvad Indtrader der kommer i Kongens Casse derved, der veed jeg ikke, men ved det jeg har talt om Tønder Guld, det kan giere Effect, men nu er jeg atter bange igien, at jeg har begaaet en liden Bacesse; thi naar jeg tænker mig ret om, saa maa jeg sige, at der ere kun saa Planteurer i Landet, de fleste ere i Frederið, og om jeg erindrer mig ret, ere der i Slagelse To eller Tre, i Nykiøbing i Aasherred et Par Stykker, i Roeskilde een, og i Riøge een a To, Resten ere ikke Planteurer, ogman kan ikke sætte dem i Paralel med Planteurer, ikke heller er det at begiere af dem, at de skulle være saa fuldkommen som de rene Planteurer; thi de øvrige ere Skoemagere, Skrædere, Snedkere, som ikke vedkommer Planteurerne, men vel søger at fuske paa Plantager, hvorover de mere forderver end godgjør.

33

Nu maa jeg tilstaae for det Sextende, at alt hvad jeg har skreven, er lutter aabenbare Sandheder, skreven af Erfarenhed og Overbeviisninger; men hvorledes jeg har skreven, faa maa jeg hertil svare, ligesom trave for en Deel i Mørket, medmindre det kunde ansees for Forsvar nok til Høyere Eftertanke, dog mener jeg, enhver giver mig mine Skrøbeligheder efter, siden jeg maa trave mig frem, og der bliver jeg vel ogsaa ved til mit

sidste, og jeg haver gjort saa mange Feiltagelser allerede, saa jeg mener det sidste bliver ikke værre, hvorføre jeg vil spørge:

For det Syttende: Om Tobaks-Handelen nu i Dannemark er ikke anseet som et Monopolium, og hvor skadelig det Slags Handling er i alle Lande; men kan nu og Tobaks-Handelen i Dannemark ansees for det Slags, siden alle Kiøbmænd i Landet kan faa Frihed at handle med Tobak? hertil svares ja; thi de samtlig dermed i Landet Handlende, ere jo kun Høkkere eller Handlangere, der alle maa for Monopolisten sælge Tobak, ja jeg kan ikke nægte ved mig selv, skjønt jeg burde ikke tilstaae der, at kan en Kiøbmand i Lander være Høkker for Bonden og sine Byefolk, saa bør han meget mere at være en Høkker af Tobaks-Handelen, og naar han tilforn ei har seet at kunde practisere sine Tobakker ind fra Lybek og andre Stæder, maatte han jo være en Høkker af To-

34

bakspinderen, eller og paa en udsuersk Maade faae Planteuren til at spinde for sig, derimod kommer jeg igien under en Helligheds Masqve, og siger: Enhver Undersaat veed, at vi, Gud være Tak! ere velsignede med en naadig og retfærdig Konge, hvis Hukommelse vil blive velsignet til Tidernes Ende, og han ligner den store Kongernes Konge, hvor hos ham gielder ingen Persons Anseelse, og er en Elskere af Agerdyrkningen, hvoriblant Tobaks-Plantagerne er det Anseeligste. Dette mener jeg, giver Lyst nok, at en Kiøbmand i Landet kan komme til sit forrige Maal, og faae alle Planteurer under sin Direction igien, hvorved han, som forhen er sagt, kan svinge sig op igien, saa gjør jeg akter Spørsmal : Siig mig, er det Fordeel for en souverain Konge, at vinde 1000 Rdlr. til sin Caske, naar Undersaatterne derved skal tabe en Tønde Guld? da han, naar Fornødenhed det udkræver, og hans Undersaatter ere i Velstand, (her skrider jeg atter høit, for Tønder Guld og Undersaatters Velstand falder i Øinene. Jeg taler i Almindelighed, ligesom Planteuren og Kiøbmanden var i lige god Velstand; thi jeg haver mine Tanker længere borte, og mener Regieringen) skulle ansee en Planteur i lige Kaar og florerende Velstand med Kiøbmanden, hvorføre jeg siger, at naar Landers florerende Tilstand indbringer store Fordele, kan Regieringen deraf tage en vel propor-

35

tioneret Skat, da kan alle Stænder lættest og retfærdigst, jeg siger retfærdigst, N. B. bære Byrden med hinanden, men dermed tier jeg, at Planteurerne har altid været de fattigste Folk, og Kiøbmændene ere som Proprietarier i deres Sted, og jeg veed meget vel, at der var en Billighed i, at Kiøbmændene burde betale de fattige Plantuerers Skatter og Udgifter, allerhelst, disse Folk have været Middel til at deres skidne og overbegroede Agre, hvorved de have faaet mange Fold Korn igien, og naar de viiste denne Douceur imod Planteuren, kunde de nogenledes sigte til at bære Byrden med hverandre, men nu vil jeg tie for Resten, for ikke at komme i Knibe.

For det Attende, at Kongens Casse nu ved Tobaks-Handelen skulle vinde hvad Landeg tabte, er jo umueligt, og let kan indsees; thi jeg siger: hvad har vel de store Bygninger kostet at opbygge og vedligeholde? her begynder jeg atter at lyve mig frem; thi jeg veed meget vel, Tobaks-Magaziners Bygning med dets Vedligeholdelse, koster Kongen ikke 2 Skilling, men dette kan alt intet hindre mig, som traver i Mørke, derfor spørger jeg: hvad koster vel de mangfoldige holdende Betientere, tillige med Commissionairer og de, som aarlig reiser Landet om, for at inquirere? ak fy de sidste skulle jeg ikke udlagt mig med, de første Betienteres Holdelse kunde være hvad det vilde; thi derved

36

har jeg ikke forløbet mig, og enhver veed vel, at en Ting ikke kan expedere sig selv, men jeg spørger kun om hvad der koster, saasom jeg deri er uvidende, men Betienterne, for at inquirere det, stammer jeg mig ved at have talt, efterdi det er kun at oprive gamle Saar, og komme til der Foregaaende igien paa Slagelse Torv, med den Lybste Tobak og de mange Pommerste Blade, og desuden Vine, Brændevine og af udenlandske Manufacturers Fabriqver. Her har jeg gjort min Sag værre, end den Kiøbmand her i Landet, som solgte Snnus-Tobak i sit corresponderende Brev, hvori ver stod disse Ord: Hermed følger nogle Maatter Engelsk Tobak, samt et Stykke Barkan. Dette var jo at opdage sin Urroeskab; og ved det at jeg har talt om Betientere at visiterere, saa vil jeg jo sige dermed, at endeel af Landets Kiøbmænd ere Kongen utroe og egennyttige Mennesker, men jeg skal dog see at fordreye det paa en anden Maade, hvorføre jeg vil spørge:

For det Nittende, hvor mange fordærvede Tobakker der findes i Magazinet og i andre Oplags-Huse? Herved vinder jo ikke Kongens Casse, heri forseer jeg mig ikke; thi jeg spørger mig kun for, hvor mange der findes, og at jeg siger herved om det saa er, saa er det jo sandt, at Kongens Casse vinder ikke derved, men skulde det være, da vilde maastee henregnes til Landets egne flette avlede Tobakker, men hertil kan

37

jeg af egen Erfaring overbeviist, dristig svare nei; thi lad være, jeg troer gierne der kan være mange af Landets egne avlede Tobakker iblant. Har jeg nu aldrig talt sandt, saa har jeg dog nu tilstaaet en stor Sandhed; men at ikke ansees for alt for retfærdig, saa vil jeg dog skyde Skylden hen paa noget andet,

saasom der er undertiden lodset og ladet i Regnveir, ja jeg er endogsaa saa grov, at i de stærkeste Regne er dette passeret, og dette vover jeg at ville bevise med Tings-Vidner, paa det jeg kan skrække alle, og at de kan tage de Tanker om mig, at jeg er en fuldkommen Tingstud, da jeg meget vel veed, at i skyldene Regne er det ikke passeret, og i smuskende Regne, naar der skulle lades og læsses, er der brugt al Forsigtighed, deels med tillukte Rustvogne, dels med Pelsninger til Overdekker for at befrie Tobakkerne fra Bedervelse, ligeledes at jeg taler om, hvad Capitaler der er medgaaen til Frakter, Transporter, Embaleringer, Foustagier, Arbeids-Penge, Vognleye & c. & c. Ved alt dette profiterer jo ikke Kongens Casse, ja siig mig, hvad taber ikke Kongens Casse udi sine Told-Indtrader om Aaret, her har jeg gaaet meget oeconomisk til verks, ja noget over Oeconomien; thi om jeg havde et Fahrtoei, vilde jeg have Fragt og Betaling for de Vare, som de farer frem og tilbage til Stæderne, og naar jeg skulde embalere dem, maatte jo Embaleringen og Fousta-

38

stagerne koste mig Penge, de Arbeidere derved skulle jo og have sin Betaling, Vogn-Leye ligeledes; thi det er gammelt og sømmeligt, at en Arbeider er sin Løn værd, og man skal ikke binde Munden paa den Ore som tersker, hvilket vor store Salomon ikke heller forlanger; thi han er ikke af de Gemytter, der vil udsue sine Underdanere, men heller skaffe dem Føde og Ophold, denne Artikel slap jeg vel fra.

Nu vil jeg da begyndt paa min Tyvende, ja Tyvende og sidste Proposition, og derved slutte min Pieces Indhold, og mener saa at have snart nok til Kiøbmandens Lykke og Planteurernes efterkommende Aag, hvor jeg begynder saaledes, af det som nu allerede er sagt, og meget mere som kunde siges, frygter jeg for, ved patriotisk Revision, Balancen ei nær, som forhen er sagt, bliver, at Kongens Casse vinder 1000 Rixdaler, naar hans Undersaatter ved alle Følgerne deraf taber en Tonde Guld, at Kongens Casse vinder dog noget anseeligt om Aaret, kan dog nok være, men jeg gjør det med Villie og Forsæt til lidet; thi den Handel ønskede jeg gerne afskaffed, saasom det er en stor Sandhed, at Kiøbmændene i Dannemark taber en Tønde Guld derved; thi naar jeg eftertænker, hvad man i forrige Tider kunde indpracticere uden at betale Told og Consumption, var det noget anseeligt. Hvad er ikke indpracticeret i Sielland, Lolland, Falster, Møen,

39

Langeland, Ærøe, Bogøe og det store Jylland, naar alt dette blev lagt sammen, kunde der vel beløbe sig til en Tønde Guld, ja man seer, at hele Fartøyer er taget i Jylland i Administrations-Tiden, ladte med spundne Tobakker, som var spunden i Holland. Nu seer jo alle og enhver, at jeg har Ret i at Landet taber en Tønde Gulds Indtrader. Det er derfor alle de saa Retsindiges Ønske i Landet, at den for Landet saa ødeleggende Handel, jeg siger selv faa Retsindiges Ønske, maatte ophøre, Planteurerne igien faae sin forrige Frihed, og Præmier udsatte for dem, som plantede de beste Tobakker, hvilket er skeet i Administrations-Tiden, og Kiøbmændene i Landet maatte tilholdes paa det skarpeste, at tage deres Tobakker af Landets Fabriqve, paa det Arbeids-Lønningen kunde blive i Landet, hvorved Folke-Formerelsen kunde tiltage, og da man seer det i Administrations-Tiden er allerede skeet, viser sig af følgende Tobakspinderiers Tiltagelse, da her i Landet fandtes en Tobakspinder i Slagelse, 2 i Kiøge, en i Roeskilde, en i Ringsted, og de i Fyhn bleve og paa deres Sted, hvilke forhen vare, men i Kiøbenhavn vare for Administrations-Tiden 12 a 16 Stykker, men nu ere forbedrede til 40, og formodes, naar den mangfoldige Indpracticering af fremmede Tobakker kunde hemmes, kunde endnu avle af sig mange gode Tobaks-Fabriqver, hvorved mange fattige Men-

40

nesker kunde have deres Ophold. Disse ere, min gode Kiøbmand, de Grundregler jeg haver udgivet i min Piece, og mener, de ere vel fremsatte for Kiøbmændene og Planteurerne; skulde jeg have forseet mig i et andet, enten i at lyve eller sige sandt, troer jeg ikke nogen regner mig det til Onde; thi efter min tiltagende Caracteer, bør de ikke, som er dette: Jeg frygter Gud, ærer Kongen, og elsker Fædernelandet.